

Skovdyrkeren

Nr. 69 - september 2020

To år efter tørken:

Vestjysk skovrejsning er i storform

Enkle råd til bedre biodiversitet

Skovejer skriver om douglas

Efterårsskovning af løvtræ

SKOVDYRKERNE

Millioner til skovrejsning	2
Kort nyt	3
Skovrejsning i tørken	4

Skovning af løvtræ i efteråret	8
Skovskolen får nye uddannelser	10
Kvindetræernes historie	11
Biodiversitet i skoven	12
Forening fejrer 100-års jubilæum	16

Douglas er gået i blodet på Eric	19
----------------------------------	----

Forsidebilledet:

Hans Ølgaard (t.h.) rejste skov i 2018-tørken. Vanding og harvning satte skub i træerne, og de udvikler sig nu særdeles godt. Til venstre ses skovfoged Jan Christensen.
Foto: Jens Mathiasen

Regeringen afsætter millioner til nye skove

Regeringen har besluttet at afsætte 70 millioner kroner til privat skovrejsning igen i 2021. Dermed får næste års tilskudspulje samme størrelse som i år.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Tilskudspuljen til privat skovrejsning bliver næste år på 70 millioner kroner – samme størrelse, som puljen har i år.

Det står klart efter at fødevareminister Mogens Jensen har sendt Landdistriktsprogrammet for 2021 til godkendelse i EU. Her fremgår det, at der er afsat 70 millioner kroner til skovrejsning og 16,4 millioner til skov med biodiversitetsformål.

Pengene er fundet ved at flytte midler fra den direkte landbrugsstøtte til grønne tiltag i Landdistriktsprogrammet, skriver Miljø- og Fødevareministeriet.

Penge til skovrejsning

Fra skovbrugsbranchen er der tilfredshed med puljen.

- Det er glædeligt, at der som i 2020 afsættes 70 millioner kroner til privat skovrejsning, oplyser Dansk Skovforening, som er brancheforening for skovbruget.

Ud over penge til skovrejsning omfatter ordningerne under Landdistriktsprogrammet også betaling til skov med biodiversitetsformål. Det er en ordning som særligt er rettet imod indsætter i Natura 2000-områderne. Her er der trods stor søgning igen afsat 16,4 millioner kroner i 2021.

- Vi forventer, at der sammen med den kommende natur- og biodiversitetspakke og næste generation af Natura 2000-planerne afsættes yderligere midler til fremme af biodiversitet i skovene, oplyser Dansk

Til næste år kan landmænd og lodsejere igen se frem til en tilskudspulje på 70 millioner kroner til privat skovrejsning.

Skovforening, som varetager Skovdyrkerens politiske interesser.

Ny ordning først i 2023

Tilskudsordningen til privat skovrejsning og skov med biodiversitetsformål har sit ophav i den fælles europæiske landbrugs politik, den såkaldte CAP.

EU-landene forhandler lige nu om den nye fælles landbrugs politik for 2021-2027. Forhandlingerne er forsinkede. Derfor er det ifølge skovforeningen mest sandsynligt, at der kommer overgangsordninger både til næste år og i 2022.

- Det vil sandsynligvis betyde, at der ikke kommer de store ændringer for ordninger for skov med EU-finansiering før tidligst i 2023, lyder vurderingen.

For skov er det privat skovrejsning og skov med biodiversitetsformål, som finansieres via EU-midler.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry
www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow
Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

To gange Årets Skovdyrker

Skovdyrkerne afviklede persona-
leseminar i midten af august. Ved
den lejlighed blev Årets Skovdyrker
hædret. I år blev titlen dubleret,
og hæderen tilfaldt to dygtige
Skovdyrkere.

Vinderne var de administrative
medarbejdere på tværs af for-
eningerne, samt Henrik Fredslund-
Petursson, skovrider i Skovdyrker-
foreningen Syd.

Skovdyrkerens sekretariatschef
Kristian Gernow overrakte prisen,
og begge vindere modtog prisen
med store klapsalver fra kollegerne.

- Prisen som Årets Skovdyrker

Henrik Fredslund-Petursson fik prisen
overrakt af sekretariatschef Kristian
Gernow.

Foto: Jens Mathiasen

Holdet af administrative medarbejdere på tværs af
foreningerne blev hædret med titlen Årets Skovdyrker.

er speciel, fordi det er kollegerne,
som indstiller kandidaterne. Det er
dem, som virkelig ved, hvad jobbet
handler om, sagde sekretariatschef
Kristian Gernow i forbindelse med
overrækkelserne.

Det er sekretariatschefen,
som vælger vinderen imellem
de indkomne forslag. Der bliver
blandt andet lagt vægt på, at Årets
Skovdyrker er en kollega eller en
gruppe af medarbejdere, som ved

sin særlige indsats eller indstilling
har flyttet andre, støttet op - eller
på anden vis har gjort en markant
forskel. Det kan være fagligt,
kapacitetsmæssigt, socialt eller på
anden vis.

Bog om statsskovbrug bliver digital

Skovhistorisk Selskab udgav i 2017
bogen "Et statsskovbrug under
forvandling – skovrider på Feldborg
1983-2006"

Bogen er skrevet af tidligere
statsskovrider Jens Christian Briand
Petersen. Den giver et billede af de

store for-
andringer,
der skete
i stats-
skovbruget
i en knap
25-årig
periode. Be-
tydningen
af disse for-
andringer

er samtidig belyst ved en beretning om
udviklingen på et midtjysk statsskovdi-
strikt i denne periode.

Bogen har hidtil kunnet købes i
Det Grønne Museums webshop, men
bogen foreligger også i en digital
version. Den digitale version ligger nu
frit tilgængelig via et link på forsiden
af Skovhistorisk Selskabs hjemmeside.
Alle har således gratis adgang til
bogen.

Skovhistorisk Selskabs hjemmeside
har adressen www.skovhistorie.dk.

Millioner til skovlandbrugsprojekt

Skovdyrkeren omtalte i maj-udgaven et nyt stort
projekt, som skal undersøge, hvordan skov-
landbrug kan gøre marker mere robuste overfor
klimapåvirkninger.

Projektet har i løbet af sommeren opnået
finansiering på 14,9 millioner kroner fra GUDP-
puljen (Grønt udviklings- og Demonstrationspro-
gram).

- Det er glædeligt, at projektet har fået tilsagn
om 14,9 millioner kroner. Det er et rekordstort
tilsagn, og vi glæder os til at komme i gang, siger
skovfoged Anders Elmholdt, der repræsenterer
Skovdyrkerne i projektet.

Skovdyrkerne er med i projektet og bidrager
med solid faglig viden om planteteknikker og
artsvalg med mere i skovlandbrugssystemer. Skov-
dyrkerne vil sammen med de øvrige projektpart-
nere udvikle, undersøge og udbrede skovlandbrug
i Danmark.

En af målsætningerne er at dokumentere ef-
fekten af skovlandbrug på de væsentligste grønne
parametre som blandt andet kulstoflagring i jord
og vedmasse, kvælstofudvaskning, naturværdi,
dyrevelfærd med mere.

Projektet hedder ROBUST og er berammet til at
løbe i fire år.

Netto vil bygge butik i træ

C.F. Møller Architects og Netto
bygger en ny, bæredygtig daglig-
varebutik i træ.

Den nye butik skal opføres
i genanvendelige materialer,
konstrueres i træ og beklædes
med træ og skærmtegl. Butik-
ken er placeret i Horsens, og
planen er, at butikken åbner
inden jul i år.

Parterne bag håber, at det nye
byggeri vil sætte standarden for
fremtidens dagligvarebutikker.

- Vi er stolte over at kunne bi-
drage til Netto og Salling Groups
visioner om en mere bæredygtig
fremtid ved sammen at udvikle

Illustration: C.F. Møller Architects

konceptet for Nettos nye butikker
med afsæt i vores erfaring med
træbyggerier og bæredygtighed,
fortæller Klaus Toustrup, partner
og arkitekt hos C.F. Møller Ar-
chitects, i en pressemeddelelse.

Bygningens facader bliver
opbygget af skærmtegl og
træelementer, og tagkonstruktion

nen udføres i dansk produceret
limtræ.

Indgangspartiet er beklædt
med varmebehandlet nordisk
fyrretræ. Bygningens elementer
og mekaniske samlinger gør
det muligt at adskille dele af
bygningen i hele elementer til
genanvendelse i andet byggeri.

Ung skov etablerer sig fantastisk trods 2018-tørken

En skovrejsning plantet midt i tørken i 2018 er for alvor skudt i vejret. Træerne står langt over mandshøjde. Vejen dertil har været to vandinger og massevis af overkørsler med harven.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Søndag 13. maj 2018 står klart for skov ejer Hans Ølgaard, Sig ved Varde.

Den dag var plantningen af hans i alt cirka 10 hektar skovrejsning afsluttet.

Hvad han ikke vidste var, at Danmark stod lige foran en af de værste tørker i nyere tid.

- I midten af maj 2018 var jeg blot glad for, at plantningen nu var overstået. Det var nemlig enden på flere års arbejde. Sammen med Skovdyrkerne var vi nået igennem projektering, ansøgning med mere. Endelig var træerne i jorden, fortæller Hans Ølgaard.

- Min forventning derfra var, at jeg skulle harve jævnlige for at bekæmpe ukrudt. Så burde træerne klare resten, fortæller han.

Sådan gik det ikke.

Da kalenderen nåede midten af juni, var der fortsat ikke faldet en dråbe regn. Tørken havde bidt sig fast.

Det fik Hans Ølgaard til at tage utraditionelle redskaber i brug for at redde sin nye 10 hektar skov.

- Vi har en vandboring her på ejendommen, og vi havde mulighed for at låne en vandingsmaskine. Det gjorde vi.

- Vi vandede to gange. En vanding i juni og en i juli. Hver gang fik arealet omkring 40 millimeter vand - altså i alt omkring 80 millimeter i løbet af de to knastørre sommermåneder, fortæller Hans Ølgaard.

Tørken fortsatte langt ind i august. Men i begyndelsen af august fik skovejere hjælp fra oven.

- Den 4. august 2018 var vi så heldige, at vi blev ramt af en lokal tordenbyge. På ganske kort tid faldt der 60 millimeter regn, fortæller han.

Mange harvninger

Hans Ølgaard oplevede, at vandingen kombineret med de høje sommertemperaturer for alvor satte gang i træernes vækst.

- Varmen og vandet gjorde underværker. Træerne groede helt vildt i den første sommer, husker han.

Men vanding gjorde det ikke alene.

Hans Ølgaard har desuden været ekstremt flittig med sin traktor og ukrudts harven. Han har kørt mange gange med

harven i løbet af vækstsæsonen.

- Min søn siger godt nok, at jeg sli der jorden op. Jeg har nok harvet imellem rækkerne seks til otte gange om året her i de første par sæsoner. Det gælder for alle de 10 hektar skovrejsning på min ejendom, siger Hans Ølgaard.

- Min erfaring er, at det er helt afgørende, at man får holdt ukrudtet væk. Tilstrækkeligt med vand og lavt ukrudts tryk - så er man nået langt for at sikre høj succesrate med sin skovrejsning. Det er min erfaring, siger skovejere Hans Ølgaard.

Skovfoged ved Skovdyrkerne Vestjylland, Jan Christensen, bakker op.

- Der er ingen tvivl om, at grundig ukrudtsbekæmpelse de første sæsoner er

Hans Ølgaard er nidkær med den mekaniske ukrudtsbekæmpelse. De første par år har han harvet imellem rækkerne seks til otte gange pr. sæson. Det har haft god effekt på træernes vækst.

Skovrejsningen har etableret sig særdeles godt, selvom træerne blev plantet lige før tørken i 2018. Hurtigvoksende træarter er allerede langt over mandshøjde. Til venstre ses Jan Christensen, der er skovfoged ved Skovdyrkerne Vestjylland. Til højre er det ejer Hans Ølgaard.

Ansøgning i 2017

Træerne kom i jorden i foråret 2018 – og de er nu i gang med deres tredje vækstsæson. Forberedelsen til skovrejsningen hos Hans Ølgaard strækker sig tilbage til 2017.

- Forberedelsesfasen gik fornuftigt. Vi har samarbejdet med Skovdyrkerne om projektering, ansøgning og plantning.

- Vi søgte om tilskud i 2017 og fik tilsagn i april 2018. Da vi havde tilsagnet i hus, gik det stærkt med at få planterne i jorden. Der blev plantet fra onsdag til lørdag, siger han.

Ved etableringen blev der udført en almindelig markpløjning og en harvning. Derefter blev der plantet.

Kemisk ukrudtsbekæmpelse er ikke tilladt, og i projekteringsfasen blev Hans Ølgaards Massey Ferguson indtænkt i projektet.

- Vi valgte at sætte rækkerne på 1,8 meters afstand i stedet for normalt 1,5 meter. Det gjorde vi for at skabe bedre plads til min Massey Ferguson 35, som jeg skulle harve imellem rækkerne med.

- Men med træernes hurtige vækst stoppede det ret hurtigt. Jeg ville ødelægge for meget ved at køre der. Derfor købte jeg en ny og mindre traktor. Jeg konstruerede selv en mindre harve, som effektivt løsner ukrudt uden skader på træerne, siger han.

Traktoren er indisk produceret, men med Mitsubishi-motor og hydraulik fra Danfoss.

- Det fungerer meget godt. Forrest på harven er et par række tænder, der løsner

meget vigtig for at sikre træerne en god og hurtig start. Hans har været overordentlig flittig med harven. Han bliver belønnet med træer, der nu allerede to år efter plantning er langt over mandshøjde, siger Jan Christensen, der er skovfoged hos Hans Ølgaard.

Skovejeren bruger gerne meget tid på traktoren for han nyder synet af rene træerækker og unge veletablerede træer.

- Jeg har ikke et fast skema. Jeg har-

ver, når jeg synes, det trænger – og helst i en tørvejrperiode, så ukrudtet udtørres. Det er mange timer, jeg har brugt på traktoren. Men jeg gør det, fordi jeg kan se enorm effekt, siger skovejeren.

Han vurderer, at det tager omkring femten timer fra start til slut for en overkørsel.

- Det gør jeg så 6-8 gange i hver sæson i tre år. Så det bliver til mange timer på traktoren, siger han.

Nogle af de små rødgraner har været plaget af bladlus i forsommeren.

Skoven er designet sådan, at der friholdes en bred lysning foran stuehuset. Det sikrer, at der også i fremtiden er et godt lysindfald – og et langt kig fra stuehuset.

→ jorden. Derefter kommer vingskær, som skærer ukrudt i hele harvens arbejdsbredde. Til sidst følger en fingerstrigle, som blotlægger ukrudtet og får det til at tørre op, siger han.

Maksimum på 25 procent nål

Hans Ølgaard er glad for skovrejsningsordningen, og han er tilpas med at kunne rejse skov med tilskud.

Alligevel undrer han sig over nogle af reglerne.

- Vi måtte maksimalt plante 25 procent nål. Det undrer mig. Vi står i Vestjylland, hvor jordtype og de klimatiske forhold er perfekte til nål. Derudover er det jo velunderbygget, at nål suger markant mere CO₂ ud af atmosfæren end løvtræ. Men sådan har man altså bestemt det. Vi må jo spille efter reglerne, hvis vi vil være med, siger han.

Hos Hans Ølgaard er arterne blandet i hver træække. Arterne er omorika, rødgran, skovfyr og hybridlærk, samt spidsløb, bøg, eg, rødæl, birk med flere.

- Der er mange måder at sammensætte en skovrejsning. Men her har vi valgt at blande arterne ind i hver række. Her har vi lagt vægt på, at der skal skabes optimale betingelser for vildtet, da det netop er et ejerønske med god jagt, siger skovfoged Jan Christensen.

Skovrejsningen er projekteret med de sædvanlige krav til bredde af skovbryn.

- Som man kan se, er der bredere skovbryn mod nord og mod vest. Her er kravet tyve meter. Mod syd og mod øst er der kun krav om ti meter skovbryn, siger skovfogeden.

Angreb af bladlus

Alt er dog ikke gået helt problemfrit. Nogle af de små nåltræer er i år ramt af bladlus, ligesom Hans Ølgaards gamle sitkahegn, der står ved siden af en del af skovrejsningen.

- Nogle små rødgraner står med brune nåle. Det er resultatet af, at vi først på sommeren konstaterede et stort angreb af bladlus, ligesom vi også så lus på

nogle af birketræernes blade, siger Jan Christensen.

Ingen hegning af beplantning

Skovrejsningen består af to særskilte projekter, som tilsammen udgør cirka 10 hektar. Den beplantning, som er tættest på stuehuset, er ikke hegnet.

Der er mange rådyr i området.

- Hvis jeg skulle gøre det igen, ville jeg nok hegne det. Jeg oplever dog ikke, at rådyrene har bidt voldsomt meget i træerne, men det ville være en fordel at kunne holde dyrene helt ude de første år, siger skovejeren.

Hans Ølgaard har desuden gjort sig en erfaring med harvning og dyretryk. Her ser han en sammenhæng.

- Jeg oplever, at dyrene helst ikke går i de rækker, der lige er harvet. Der er jorden dyb og løs. Min erfaring er, at jo mere nyharvet og løs jorden er, desto færre spor ser vi og desto færre bid ser vi, siger han,

- Derudover oplever jeg også forskel på arterne. Det er næsten altid eg, det går

Harven har Hans Ølgaard selv konstrueret, så den passer til rækkeafstanden. Forrest er der monteret et par rækker med løsnende tænder. Bagved er der en række med fuld gennemskæring og til sidst en strigle.

udover, hvorimod bøg i langt højere grad slipper for bid, tilføjer han.

Nyder skoven

Det er primært herlighed og jagt, som har fået Hans Ølgaard til at rejse skov.

- Jagt er en stor del af min dagligdag. Jeg har gået på jagt i 55 år, og efter at jeg er gået på pension, har jeg fået mere tid til det.

- Jeg har bestemt ikke fortrudt, at jeg rejste skov på jorden. Vi mangler natur i Danmark, og derfor har jeg det godt med at bidrage med min lille skov, siger Hans Ølgaard.

Skovrejsningen indeholder gode traditionelle arter som eg og bøg med flere. Men skovdyrkning med henblik på salg af gavntræ er ikke så vigtigt for ejeren.

- Min prioritering er jagt og natur. Dem, der kommer efter mig, må afgøre om de vil skove og sælge råtræ, siger han.

Bliver på ejendommen

Hans Ølgaard købte ejendommen ved

Skovrejsning fra 2018

- Skovrejsning hos Hans og Joan Ølgaard, Sig ved Varde.
- Skovrejsningen blev plantet i foråret 2018 – samme sæson som den knastørre sommer.
- Skovrejsningen består af to særskilte projekter og ansøgninger. Samlet areal er 9,60 hektar med henholdsvis 5,6 hektar i det nordlige projekt og 4,0 hektar ved det projekt, der ligger tættest på huset.
- Der er ansøgt på to adskilte ansøgninger, fordi der er mere end 100 meter imellem de to projektarealer.
- I alt er der plantet 22 forskellige arter, heraf 10 forskellige buskarter, der står fortrinsvis i brynet. De arter, der fylder mest, er eg, rødel, dunbirk, rødgran, fuglekirsebær, omorika og Rødeg.
- Skovdyrkerne har udført projektering, ansøgning og plantning
- Ejeren renholder selv skovrejsningen.

Varde i 1999. Der er i alt 31,5 hektar til ejendommen. Han og konen byggede det nuværende stuehus i 1999, og de flyttede ind i år 2000.

Den unge skov er designet og plantet, så den ligger optimalt i forhold til stuehuset på ejendommen. For at bevare et fortsat godt lysindfald i huset er der friholdt en bred lysning, som Hans Ølgaard slår med brakpudser.

Han glæder sig til at fortsætte med at passe den unge skov i de kommende år.

- Jeg har haft bilværksted i byen Sig i 25 år. Men da jeg rundede 50 år, solgte jeg og blev reparatør på halv tid. Det var jeg, indtil jeg blev 71 år. I dag har jeg derfor god tid til at gå på jagt og til at give den nye skov opmærksomhed, siger han og tilføjer, at han og konen planlægger at blive boende på ejendommen indtil de skal bæres derfra.

Hans Ølgaard har sammen med sin kone en søn og to døtre. Sønnen har halvpart i ejendommen.

Efteråret er oplagt til skovning af løvtræ

Verdensøkonomien påvirker løvtræsmarkedet, og de senere år er forårsmarkedet lukket ned allerede efter kort tid. Er man skovejer og har løv på hylden, kan efteråret derfor være en god mulighed for afsætning, råder skovfoged.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Økonomisk krise, corona-pandemi og handelskrig imellem USA og Kina.

Sådan noget er alt andet end godt for løvtræsmarkedet, hvor der typisk eksporteres fra Europa til Kina.

De seneste år har forskellige problemer lukket markedet ned i løbet af kort tid – og det har givet problemer, fortæller skov-

foged Klaus Lindhardtzen, Skovdyrkerne Midt.

– Forårsmarkedet har ikke artet sig optimalt de senere år. Skovningerne er blevet udfordret af, at markedet er lukket ned allerede efter ganske kort tid. Det har betydet, at vi ikke har kunnet få alle vores planlagte skovningsprojekter gennemført,

fortæller Klaus Lindhardtzen, som er specialist i afsætning af råtræ.

Lukket ned fire ud af fem år

Løvtræsmarkedet består primært af bøg, som eksporteres til Kina. Den art udgør langt størstedelen af markedet.

Klaus Lindhardtzen forklarer, at situati-

Skovning af løvtræ i sensommeren og i efteråret kan være en god mulighed for skovejere, lyder det fra skovfoged.

onen i år har været ekstrem, hvor det var corona, som lukkede markedet ned allerede i februar.

- Men vi kan altså konstatere, at der de sidste fire ud af fem år har været en situation, som har bevirket en hurtig nedlukning af markedet. Det er naturligvis udfordrende og problematisk for de medlemmer og skovejere, som har planlagt at sælge løvtræ i det pågældende marked, siger Klaus Lindhardtzen.

Udover corona-krisen nævner han blandt andet handelskrigen imellem USA og Kina.

- Der har været mange eksempler på udfordringer i verdensøkonomien, som har påvirket markedet i de senere år, siger han.

Efterårsskovninger er et alternativ

Som alternativ til at sælge løvtræ om foråret, fremhæver Klaus Lindhardtzen efterårsskovninger. Det er aktuelt efter de mange sæsoner med et kort forårsmarked.

- Det kan bestemt være en god ide, at skovejerne benytter sig af efterårsmarkedet. Det åbner op fra 1. august og er typisk åbent resten af året. Her har vi mulighed for at skove og få råtræ afsted, som ikke nåede med i foråret. Det kan bestemt være en god ide for nogle af vores medlemmer, siger han.

Faglige udfordringer

Skovfogeden gør opmærksom på, at der både er fordele og ulemper ved at skove om efteråret.

- Helt overordnet er der typisk bedre føre i skoven i sensommeren og i det tid-

lige efterår. Det betyder lavere risiko for spor og generelt bedre forhold for maskinerne, siger Klaus Lindhardtzen.

- Kommer vi længere ind i vinteren er det også en mulighed at køre på frosten. Det fungerer godt, men som bekendt er det længe siden, at vi har haft sammenhængende dage, hvor skovbunden har været frosset, siger Klaus Lindhardtzen.

Træ ud af skoven

Imellem ulemperne ved efterårsskovninger nævner skovfogeden, at tidsvinduet til at få træet ud af skoven kan være snævert.

- På nogle lokaliteter skal vi hente råtræet ud over landbrugsarealer. Det vil sige, at landbrugsafgrøden skal være høstet – og der må endnu ikke være sæt vinterafgrøder. I sådanne tilfælde har vi altså kun et lille vindue til at få træet hentet, siger Klaus Lindhardtzen.

Han nævner også, at opvækst i bøg kan være et problem.

- Hvis vi skover i naturligt foryngede bølgebevoksninger med meget opvækst, kan det være vanskeligere at undgå skader på opvæksten. Om vinteren, når der ikke er løv på træerne, er det langt nem-

Efterårsmarkedet åbnede op 1. august og er typisk åbent resten af året.

mere at skove, sådan at træerne falder korrekt, uden at de ødelægge den yngre generation, siger han.

Forventer normalt marked

Skovfogeden gør det klart, at de to årlige markeder, forår og efterår, sætter rammerne for afsætningen af løvtræ.

- Det er typisk også de to gange om året, hvor der fastsættes priser. Selvfølgelig kan der være situationer, hvor det hele falder sammen. Men typisk reguleres priserne to gange årligt, oplyser han

Han vurderer, at efterårsmarkedet starter op som normalt.

- Kina er åbnet op igen efter Coronanedlukningen, hvor man også stoppede importen. Min forventning er, at efterårsmarkedet forløber som normalt, siger Klaus Lindhardtzen.

Dyrere fragt

Han afholder sig fra at gætte på fremtidige priser, men de forrige måneder har priserne på løvtræ taget et lille nøk ned.

- Men læg mærke til, at faldet ene og alene skyldes, at fragten til Kina er blevet dyrere. Der er ikke fald i eksportørernes afregningspriser, siger Klaus Lindhardtzen.

Den dyrere fragt skyldes, at fragtvirk-somhederne har taget en del containere ud af drift som følge af den corona-relaterede økonomiske nedgang.

- Det betyder, at der er mere rift om de containere der fortsat i drift – og det betyder højere priser på containerfragt, lyder det.

Klaus Lindhardtzen har dog positive forventninger til det kommende måneder.

- Der er faktisk ikke lagre af råtræ i markedet. Markedet er bestemt ikke mættet. Det lover derfor godt for den kommende tid. Vi håber, at priserne her i efteråret lander på niveau med sidste efterår, siger han.

Han gør det samtidig klart, at alle kvaliteter af løvtræ kan afsættes til eksport.

- Det er udelukkende et spørgsmål om prissætning, siger han og nævner, at der udover bøg også er god efterspørgsel efter ask, ahorn og eg. Ahorn starter dog først op i oktober.

Uddannelsen som vildtforvalter bliver fra 2021 udbudt af Skovskolen. Det sker på Skovskolens jyske afdeling på Eldrupgård i Auning. Skovskolen kommer derudover også til at tilbyde en række andre uddannelser indenfor jagt. Arkivfoto.

Skovskolen skal uddanne vildtforvaltere

Uddannelsen som vildtforvalter bliver fra næste år udbudt på Skovskolens jyske afdeling. Det samme gælder for fem kortere uddannelser indenfor jagt.

Af Jens Mathiasen

Miljøstyrelsen sendte tidligere på året en række jagtrelaterede uddannelser i EU-udbud.

Skovskolen har vundet udbuddet på den etårige vildtforvalteruddannelse og fem kortere uddannelser.

Dermed overtager Skovskolen uddannelserne fra Danmarks Jægerforbund, som har udbudt dem indtil nu.

- Vi er meget tilfredse med, at vi har fået uddannelserne til Skovskolen. Specielt bider vi mærke i, at der i afgørelsen bliver lagt vægt på, at Skovskolen kan tilbyde uddannelserne med både høj faglig kvalitet og til en konkurrencedygtig pris, siger Thomas Færgeman til Skovdyrkeren. Han er forstander på Skovskolen.

Flytningen af uddannelserne sker fra og med januar 2021. Udbuddet løber i fem år med mulighed for forlængelse.

Uddannelse i Jylland

Thomas Færgeman fortæller, at uddan-

nelsen til vildtforvalter vil blive afviklet på Skovskolens nye jyske afdeling. Det er på Eldrupgård, Auning på Djursland.

- Med den nye uddannelse vokser Eldrupgård sig til et stort uddannelsessted. Det bliver et jysk kraftcenter for uddannelser indenfor skov og natur. Vores ambition er netop at være skole for alle med interesse for skov og natur, lyder det.

De fem kortere uddannelser vil blive udbudt både i Jylland og på Sjælland og i samarbejde med en række partnere.

Thomas Færgeman vurderer, at de nye uddannelser giver god faglig synergi

- Vi har stærke faglige undervisningskompetencer hos os. Vi oplever det som helt naturligt at udbyde uddannelserne, siger forstanderen.

Han nævner at Skovskolen i forvejen udbyder en lang række kortere kurser indenfor det grønne område. De nye jagtuddannelser kommer dermed til at matche fint med det nuværende kursusudbud.

Uddannelser flytter til Skovskolen

Fra januar 2021 udbyder Skovskolen følgende uddannelser:

- Vildtforvalter-uddannelsen
- Jagttegnslærer
- Riffelinstruktør
- Flugtskydningsinstruktør
- Skydeleder-riffel
- Udsætning af fuglevildt

Mange nye studerende

Skovskolens jyske afdeling på Eldrupgård starter op med første årgang skov- og landskabsingeniører her i efteråret 2020. Der har været rift om skolens studiepladser, og med de kommende nye jagtuddannelser får et stort antal personer deres daglige gang på uddannelsesstedet.

- Mange unge har benyttet sig af muligheden for at uddanne sig til skov- og landskabsingeniør i Jylland. Vi oprettede 40 nye pladser, og vi har flere ansøgere end pladser. Det gælder både i Nødebo og på Eldrupgård, siger Thomas Færgeman.

Der er ansat nye undervisere til uddannelsen i Jylland. Derudover er skolen i gang med at udvide antallet af kollegieværelser.

- Vi har bygget 26 nye kollegieværelser, som er klar til de nye studerende nu, og der er flere på vej, siger forstanderen.

Fornuftige jobudsigter

Thomas Færgeman er ikke nervøs for, at der vil blive uddannet flere ingeniører, end der er arbejdspladser til.

- Som jobtallene ser ud nu, er der meget gode fremtidsudsigter for de nye ingeniører. Selvfølgelig kan vi ikke give garantier. Men uddannelsen som skov- og landskabsingeniør er bredt funderet. De færdiguddannede er eftertragtede – både i det offentlige og i det private, siger Thomas Færgeman.

Skovskolen er en del af Institut for Geovidenskab og Naturformidling på Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet.

Kvindeegen i Sortsø, Falster.

Kvindeegen ved Koldinghus

Kvindeegen ved den gamle husholdningsskole i Kerteminde

Foto: Hans Erik Lund.

Kvindetræer markerer vigtig sejr

Landet over står et stort antal træer, som markerer kvindernes stemmeret. De kaldes kvindetræer, og der er plantet flere hundrede.

Kvindetræer kan ses mange steder i landet - og det er ikke træer med særligt udseende eller en særlig styrke. Derimod markerer de en vigtig sejr for landets kvinder.

Det forklarer Hans Erik Lund fra Dansk Træregister.

- I 1908 var valgloven blevet ændret, så kvinder kunne stemme ved kommunalvalg. I 1915 fik kvinder ret til også at stemme ved valg til Folketinget. Denne ret blev udmøntet ved valget i 1918.

- I forbindelse med, at kvinder og tyende fik stemmeret til Folke- og Landstinget i 1915, blev der landet rundt plantet et stort antal træer. Der blev plantet flere hundrede træer til minde om den store sejr for kvinderne, siger Hans Erik Lund.

Han uddyber, at tidligere gjaldt stemmeretten ikke fruentimmere, folkehold, fattige, fremmede, fallenter, fjolser og forbrydere. De syv f'er.

Mange egetræer

Oftest var det eg, der blev plantet. Planten blev tit hentet i den lokale skov.

- Træerne blev typisk plantet på fællesjord i byen eller ved et sted, som i forvejen var et kultursted. Nogle gange blev træet omkranset af nogle sten, andre steder stod det frit. Kvindetræer kan let forveksles med bytræer, der jo også står centrale steder, eller hvor

der har været holdt forårsfester, siger Hans Erik Lund.

Kvindetræer og skriverier

Kvindetræerne kan selv her 100 år efter give anledning til kraftige meningsudvekslinger. I Veksø lidt vest for København står en kvindeeg ved Bygaden, lige overfor Viksø Kro.

Træet står to meter fra fortovet og var fredet præcis som mange andre træer i byen. Men den nye ejer af grunden mente, det fyldte for meget. Ejeren fik det kraftigt beskåret i 2012.

- Det vakte ramaskrig og en masse skriveri i de lokale aviser. Byens borgere har gennem mange år arbejdet for et godt bymiljø, så de fik politianmeldt den formastelige lodsejer, og han endte med at få en bøde på 10.000 kroner. Der var dog ikke krav om genplantning, fortæller Hans Erik Lund.

Til gengæld blev der i 2015 - altså 100 år efter valgrettens vedtagelse, plantet en ny eg i et grønt anlæg 200 meter øst for den gamle kvindeeg. Den kaldes naturligt nok for Kvindeegens Datter.

Mange andre steder i Danmark blev 100-års dagen fejret med besøg ved det lokale kvindetræ.

I Dendrologisk Forenings træeregister findes pt. 13 kvindetræer. De kaldes også valgretstræer.

Små tiltag kan skabe stor mangfoldighed i skoven

Med ganske få midler kan skovejere skabe mere mangfoldighed i skoven. Tiltagene er nemme at udføre og kan gøre en stor forskel for biodiversiteten.

Af Karsten Raae, seniorkonsulent, Skovdyrkerne Øerne

Det er de mange små tiltag, der kan være med til at gøre den store forskel i mangfoldigheden på en skovejendom.

Det behøver hverken være dyrt eller svært at skabe.

Det handler om at have blik for det og kunne leve med noget, som for nogen ser uordentligt ud eller ligefrem betragtes som noget rod.

Det, der skal til, er helt overordnet va-

riationer over lys, skygge, fugt og varme.

Sol, vand og varme er de klassiske vækstfaktorer for floraen. Føde, vand, og en sikker yngleplads er basiskrav for faunaen.

Husk at det hele begynder nederst i fødekæden med de mindste organismer. Med floraens muligheder for at sprede sig og gunstige levevilkår for noget så irriterende som mange insekter.

Begge dele er en væsentlig kilde til mange større arters ernæring. Dyr såvel som fugle og fisk.

Skab nicher

Bosteder er vigtige. Her drejer det sig om at kunne være i relativ sikkerhed, at kunne skjule sårbar yngel for de mange andre dyr, fugle og fisk, der måtte efterstræbe den.

I skoven handler det om at have mulig-

hed for at etablere sig i højden, hvor udsynet er godt og indflyvningen er let. I det tætte krat, hvor ingen kan få øje på en. Gemt under blade, grene og sten, nedgravet eller i hulheder i træer og andre steder i terrænet.

Det rationelle og økonomisk optimale skovbrug er tit fattigt på helt gamle træer, meget store og høje træer og ikke mindst på træer, der står og går ud eller er gået ud.

Skovrejsningen er som regel ensaldrende og byder derfor på et begrænset ud-

Kvas og grene kan samles i bunker, det er med til at skabe skjul og redemuligheder for småfugle. Hvis grenbunken placeres ud til det åbne land og i lys, vil den stille og roligt gro til og skabe endnu flere rum. Placeringen op ad en fritstående hyld, som her, trækker insekter til når den blomstrer og bærrerne er i sensommeren og efteråret en vigtig fødekilde. Samspillet mellem den levende busk og bunknen af grene skaber endnu flere nicher og en spændende vekslen mellem skygge og lys, læ og træk, tørre og fugtige miljøer. Kort sagt basis for mangfoldighed. Stenbunken i forgrunden skaber bare endnu mere variation.

valg af habitater. Den er typisk foretaget på bar mark, hvor der både er samlet sten, drænet og sløjfet gærder og diger. Dertil kommer, at der normalt renholdes intensivt for at give træerne de bedste vækst- og konkurrencebetingelser.

Det giver ikke plads for den helt store variation.

Træer og ved

Alderen betyder meget for de enkelte træer og bevoksningers evne til at skabe rum for mange forskellige organismer.

Dimensionen har stor betydning og hænger næsten uløseligt sammen med alderen. Spredningen i træernes størrelse, højde og tykkelse, er normalt lille i en skovrejsning.

Den kan dog fremmes gennem træartsvalget.

Ved eksempelvis konsekvent brug af hurtigt voksende arter med stor diameter og højdetilvækst, kombineret med kraftig og tidlig tynding, som også fremmer diameterudviklingen.

Det solitære træ, der altid har masser af lys og står i læ, bliver hurtigt stort og tykt.

Det er en god ide at lade enkelte udgåede og gamle træer med furet bark og hulheder stå til henfald. Sørg for, at der er tale om forskellige træarter. Det er forskellige organismer, der er knyttet til de

Dødt ved er ofte en mangelvare i vores skove. Nedbrydningshastigheden afhænger meget af, hvor træet ligger. Er det eksponeret for sol og vind går det uendelig langsomt, mens tempoet er meget højere i læ i et skyggefuldt og fugtigt miljø. Temperaturen påvirker også nedbrydningstiden.

enkelte træer. Ofte vil der være flest på de arter, der har været her længst tid og kan blive rigtig gamle. Antallet af organismer er jævnt stigende med alderen og topper, når træet begynder at dø, og de vednedbrydende organismer indfinder sig.

Lad gerne enkelte træer, der er væltet i storm eller af anden årsag, ligge. Hvis de ikke er knækkede, og der stadig er rodforbindelse, kan de gro videre og skabe nye interessante nicher. Den opad vendte rod-kage, og det hul, den efterlader, er med et slag blevet et helt nyt habitat.

Når der er skovet så prøv at samle kvaset i bunker. Placer bunkerne så de udsættes forskelligt for lys og udtørring og dermed rådner i varierende tempo. Grenbunken er et glimrende skjul for flere smådyr og fugle, her kan man både yngle og overvintre.

Ved tynding kan man vælge at efterlade et antal hele træer på jorden. Hvis de lægges i en bunke oven på hinanden, vil de også rådne med forskellig hastighed. Det skaber livsbetingelser for flere forskellige organismer - særligt svampe og insekter.

Lav en højstub i ny og næ. En højstub er et træ fældet i 3-4 meters højde eller mere. Det er en god genvej til at skabe et spættet træ. Når spætteerne har gjort forarbejdet, er der en glimrende og næsten indflytningsklar etagebolig til hulrugere. Selv i skovrejsninger behøver man ikke vente mere end 10-15 år med at prøve at lave et spættet træ. Birken vokser eksempelvis meget hurtigt i ungdommen og ældes tidligt.

- ⇒ Undlad at fælde redetræer, når der skoves. Mange reder benyttes flere år i træk og nogle af de store rovfugle har sågar gang i flere på samme tid.

Gamle træer er særligt værdifulde bidragsydere til biodiversiteten, fordi mange planter og dyr er knyttet til dem. De har ofte en egen skønhed, og der er som regel knyttet en historie til dem.

Biodiversitets-podning

Ordet biodiversitets-podning er et til lejligheden opfundet udtryk. Det dækker blandt andet over tiltag, der kan skabe nye habitater i en fart og generelt øge mangfoldigheden.

Det kunne være flytning af dårlige kævler eller stammestykker fra en anden skov til en skovrejsning. Her kan de så få lov at ligge og rådne op og skabe livsbetingelser for svampe og insekter, der ikke normalt vil være at finde i den unge skov. Brug materiale, der har ligget lidt, så de vednedbrydende organismer, svampe og insekter har indfundet sig. Flere af den slags spreder sig ikke over større afstande. Husk derfor at vælge kævler og træklodder på forskellige nedbrydningsstadier. Tilfør løbende "friskt" materiale, indtil skovrejsningen begynder at være selvforsynende.

Det kunne også være udsåning af frø fra urter samlet andre steder. På skovengen, nær et nyanlagt vandhul eller langs et netop åbnet dræn. Plantning af urter er også en mulighed. Anemoner er f.eks. meget længe om at indfinde sig naturligt i en skovrejsning. Bliv ikke skuffet, hvis udplantede og såede blomster og urter forsvinder igen efter et par år. Tit dukker de pludselig op igen evt. andre steder. Rigtig mange planter har et tæt samspil med mykizasvampe, som skal findes i jorden, hvor de gror, for at de i fornødent omfang kan optage næring.

Hvis de rette fødeplanter findes, og biotopen i øvrigt er tæt på rigtig, kan man have gode chancer for succes med udsætning af sommerfuglelarver. Vil man nyde synet af den overvintrede citronsommerfugl i det tidlige forår, er det en forudsætning, at der findes tørsttræer

Blåtoppet kohvede er sjælden og findes normalt kun på Sjælland. Her er den med stor succes sået ud i en skovrejsning. Det er en snylter, hvis frø spredes ved hjælp af myrer. Foto: Anne-Maj Raae

Når man laver en højstub, skal man huske også at ringe træet, ellers risikerer man som her, at det bare skyder igen, og så er man lige vidt, hvis det var ambitionen at lave et "hurtigt" spættetræ.

Insekthotellet er en genvej til hurtig at sikre gemmesteder og ynglepladser til småkravl. Det kan have relevans i skovrejsninger og er under alle omstændigheder sjovt at bygge. Skovrejsning på agerjord er typisk anlagt efter grundig jordbearbejdning og ukrudtsbekæmpelse. Der holdes intensivt rent de først 3-4 år for at fremme træernes vækst mest muligt. Det er godt for skovens træer her og nu, men for insekterne giver det boligmangel. Insekterne er vigtige for både mennesker, dyr og planter, så at hjælpe dem lidt på vej kan være en fornuftig investering. Det giver noget at se på, bestøvning og senere frugter og bær samt føde til mange dyr og fugle. Og ja også plads til skadelige af slagsen, som forskellige typer af lus. Foto: Per Kaufmann

Trærødder kan med fordel placeres i større eller mindre bunker i skovbrynet eller inde i skoven. Det ser uordentligt ud, men deres knudrede former og store variation i tykkelsen på de enkelte rødder danner rigtig mange nicher. Husk både at placere rodagerne på højkant, med bunden i vejret og oven på jorden med selve stubben opad. Brug om muligt rødder fra træarter med forskellige rodtyper. Skiverødder f.eks. rødgran, pælerødder f.eks. eg og hjerterødder f.eks. bøg.

i skoven. Den voksne sommerfugl lægger æg på bladene, som larverne senere æder.

De sten, der samles på tilstødende marker, kan man smide i et par store bunker i skovbrynet. Det kan snoge, firben tudser og småpattedyr have glæde af. Sørg for at der er sten i forskellig størrelse i bunken, det skaber flere rum. Hvis man laver mere end en enkelt stenbunke så sørg for at bunkerne er placeret under forskellige læ-, skygge- og fugtforhold.

Gamle diger kan have stor værdi og opfylder ofte samme formål som insektvolde. Deres kvalitet er særligt den store variation af habitater, der skabes på, i og omkring dem, pga. det konstant fugtige bundlag i kombination med det ofte udtørrede top lag. Det er ikke så svært selv at lave et jorddige. I princippet graver man en rende og sørger for at kaste al jorden op til samme side, og så siden lade volden sætte. Ligger diget op til skoven bør man overveje, om man vil have grøften på indersiden eller ydersiden af diget. På indersiden vil der dannes et helt anderledes fugtigt miljø i renden end på ydersiden. En kombination kan jo vælges for variationens skyld.

Stendiget er ikke kun flot. I den solbeskinnede udgave er det også tilholdssted for markfirben, lækat, i visse egne af landet hasselmus og mange andre dyr og planter. At bygge et stendige, der kan stå i mange år, er lidt af en kunst. Men slet ikke umuligt.

Træartsvalget

Valget af træart har betydning for biodiversiteten. Grupper af lysttræer som eg, birk og pil trækker flere insekter end bevoksninger af skygge træer som bøg og gran.

Insektbestøvede buske og træarter med blomster og nektar er selvsagt også af betydning for insektlivet.

Træer og buske med næringsrige bær, blade, knopper og frugter kan holde på mange arter hen over efteråret og vinteren.

Bær og frugter er ikke kun til glæde for dyr og fugle.

Skovdyrkerforening deler jubilæum med genforeningen i Sønderjylland

For 100 år siden oprettede syddanske skovejere Sydøstjysk Småskovsforening. Foreningen eksisterede frem til midten af 1970'erne og blev forløberen for det nuværende Skovdyrkerne Syd.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Per Juul Larsen var skovfoged i foreningen i mere end fire årtier. Han har opbevaret den originale protokol. Det er en uvurderlig dokumentation af foreningens virke.

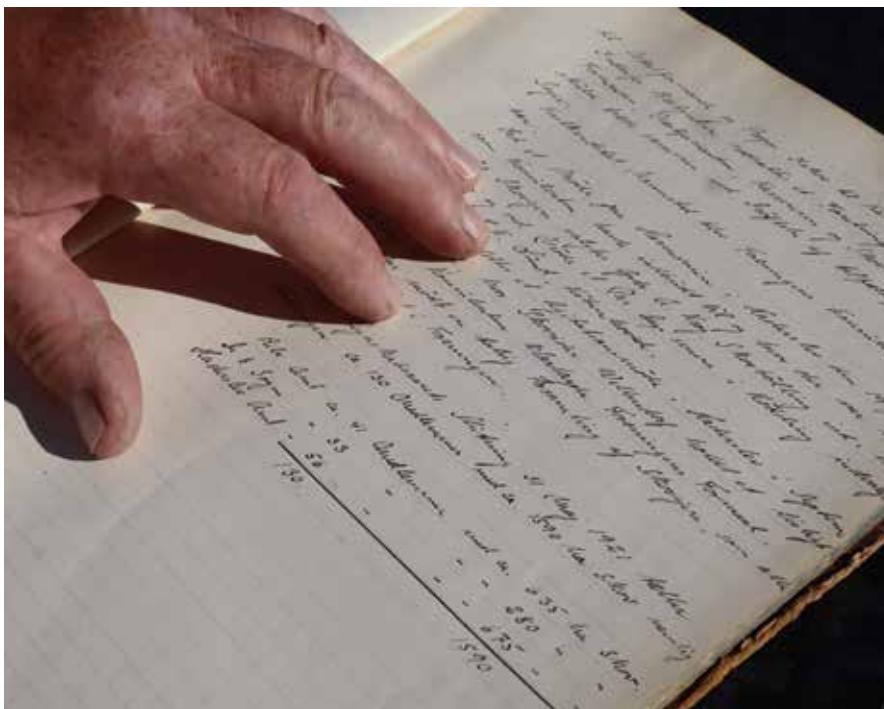

For 100 år siden – nemlig 15. juni 1920 blev Sønderjylland genforenet med Danmark.

Men for skovejerne skete der endnu en vigtig begivenhed. En ny skovdyrkerforening blev dannet.

Den hed Sydøstjysk Småskovsforening og blev stiftet i juni 1920 i Kolding. Den dækkede området syd for Kolding Fjord.

- Jeg har den originale forhandlingsprotokol for foreningen. Den indeholder referater af møder og generalforsamlinger. Den er dateret fra 1. juni 1920. Så man har startet op for 100 år siden, siger Frede Andersen, Egtved, som er bestyrelsesformand i Skovdyrkerne Syd.

Alle referaterne i protokollen er håndskrevne.

Møder op til stiftelse

Frede Andersen er selv sønderjyde og interesserer sig både for genforeningen og for den historiske udvikling af skovdyrkerforeningerne.

- I protokollen kan vi se, at man mødes i februar 1920 og diskuterer mulighederne for en ny forening, siger han.

Han vurderer, at det ikke var helt tilfældigt, at den nye forening blev dannet samtidig med Sønderjyllands genforening med Danmark – og at møderne holdes i Haderslev og Kolding.

Protokollen refererer blandt andet fra et velbesøgt informationsmøde 19. juli

1920 for interesserede skovejere.

“Der var mødt en talrig forsamling af skovejere, som alle meldte sig ind i foreningen.” fremgår det af det håndskrevne mødereferat.

Tilløb til foreningen

100-års jubilaren Sydøstjysk Småskovsforening kom med årene til at danne grundlag for det nuværende Skovdyrkerne Syd.

De første siders referater dokumenterer, at de allerførste skridt til oprettelsen af foreningen blev taget i København i efteråret 1919.

“Forstkandidat Nannestad henvendte sig til professor i skovbrug C. V. Prytz for med denne at drøfte muligheden for oprettelsen af en småskovsforening omfattende skovene i egnen nord og syd for den danske grænse”, fremgår det.

Videre står der, at det konstituerende møde blev afholdt 1. juni 1920, hvor man valgte bestyrelsesmedlemmer. Nannestad blev foreningens konsulent og sekretær. Han blev senere mangeårig skovrider for foreningen.

Ved regnskabsårets slutning 31. maj 1921 talte foreningen cirka 130 medlemmer med cirka 1590 hektar skov.

Nannestad satte stort aftryk

Nannestad var den helt store drivkraft i foreningen, og han fik et livslangt virke der.

Han døde i 1973 i en alder af 82 år.

Skovdyrkeren har talt med hans søn Leif Nannestad, som husker sin far som et meget engageret og historisk interesseret menneske.

- Jeg blev først født i 1933, så de første år fra 1920 kan jeg af gode grunde ➔

Udviklingen i medlemmer og hektar

1970	medl.	ha.
Vejle Amts Skovdyrkerforening	1073	6675
Sydøstjysk Småskovsforening	742	4673
Småskovsforeningen Åbenrå – Sønderborg Amt	392	1536
Tønder Amts Skovdyrkerforening	108	1460
I alt i 1970	2315	14344

1995	medl.	ha.
Vejle Amts Skovdyrkerforening	925	8068
Sydjysk Skovdyrkerforening	908	6726
Skovdyrkerforeningen Sønderjylland	558	2698
I alt i 1995	2391	17492

2019	medl.	ha.
I alt 2019	1373	16736

☞ ikke huske. Men min far nød sit arbejde i Sydøstjysk Småskovsforening, som han selv var med til at starte. Han var godt tilpas med det, Det vidner hans lange karriere i foreningen jo også om, fortæller Leif Nannestad.

Leif Nannestad tilføjer, at han altid haft et godt forhold til min far, som opfordrede ham til at følge i farens fodspor.

- På et tidspunkt i midten af 1950'erne opfordrede min far mig til at søge hans stilling som skovrider i foreningen. Det tænkte jeg noget over, men jeg ville hellere udfordre mig selv mere. Jeg ville gerne opbygge noget selv i stedet for at overtage det, som allerede var opbygget. Derfor takkede jeg nej til det, fortæller han.

Leif Nannestad fik selv en spændende karriere indenfor skovbruget. Som ung gik han i stedet andre veje og var blandt andet ansat i statens forstlige forsøgsvæsen. Han har også været ansat i Hedeselskabet.

Selvom han i første omgang takkede nej til at søge sin fars skovriderstilling, blev han alligevel skovrider senere.

Det sker i 1990'erne, hvor Leif Nannestad søger og får en stilling som skovrider i den daværende Vejle Amts Skovdyrkerforening.

- Det var en god tid, men der var også udfordringer, som der jo er. Men vi fandt løsninger, og jeg oplevede et godt samar-

Sydøstjysk Småskovsforening fra 1920 var en af de første danske skovdyrkerforeninger. Ved regnskabsårets slutning 31. maj 1921 talte foreningen cirka 130 medlemmer med cirka 1590 hektar skov. Arkivfoto.

bejde med skovfogederne, fortæller han og tilføjer, at han var skovrider i foreningen i cirka 10 år.

En del af en stor udvikling

Den første småskovsforening stiftedes i 1904 i Vejle Amt. Efter at der i 1919 var skabt lovhjemmel for ydelse af statstilskud til småskovsforeninger udvikledes foreningerne gradvist.

- Sydøstjysk Småskovsforening fra 1920 var en af de første danske skovdyrkerforeninger, som blev dannet. Men det var ikke den første. Det var foreningen, som blev dannet i Vejle Amt med støtte fra Dansk Skovforening, siger Frede Andersen.

I årene fra 1920 til 1940 bliver en ræk-

ke nye skovdyrkerforeninger stiftet.

Da 2. verdenskrig rammer landet stiger behovet for brænde, og der er tvangshugster som følge af krigen. Krigen sætter derfor skub i dannelsen af foreninger. I krigsårene stiftes blandt andre Vendsyssel, Lolland Falster, Nordfyn og Østjylland med flere.

Efter krigen fortsætter antallet af foreninger med at stige, og i 1965 er der 16 foreninger med 5300 medlemmer og 34.700 hektar.

I løbet af 1980'erne ændres småskovsforening til skovdyrkerforening. Det er også i 1980'erne, at det første fælles sekretariat oprettes.

Nannestad blev mindet

På Sydøstjysk Småskovsforeningsprotokols sidste sider er Nannestad igen nævnt. Det er i referatet fra foreningens generalforsamling 7. december 1973.

"Formanden bød de cirka 60 fremmødte medlemmer velkommen. Formanden indledte sin beretning med at mindes skovrider Nannestad, som døde i juli 1973."

- De glemte ikke Nannestad, som var drivkraften bag oprettelsen af foreningen i 1920. Han brugte hele sin karriere i foreningen. Jeg synes, det er meget fint, at vi kan se, at han blev mindet på generalforsamlingen i 1973. Det år hvor han døde, siger Frede Andersen.

Ingen markering

Frede Andersen fortæller, at bestyrelsen i Skovdyrkerne Syd havde planer om, at 100-års jubilæet for Sydøstjysk Småskovsforening skulle markeres. Men på grund af corona-situationen er de planer lagt i skuffen.

- På samme måde som mange af generalforsamlingerne er sløjftet, så har vi også været nødt til at droppe markeringen af forenings-jubilæet her i sommer, siger Frede Andersen.

Douglas er gået i blodet på sydjysk skovejer

Eric Vesterlund har en af Danmarks største douglasgraner i sin skov. Træet har tændt en enorm interesse for douglas-arten.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

- Du ved godt, at det træ er den største douglasgran i hele Sønderjyllands Amt.

Sådan lød det fra daværende skovfoged Preben Ravn, da han viste Eric Vesterlund rundt i sin ny-erhvervede parcel i Styding skov ved Haderslev.

Tidspunktet ligger femten år tilbage. Eric Vesterlund havde netop købt sin skov, og da skovfoged Ravn havde passet den i mange år, indvilligede han i at introducere skoven for den nye ejer Eric Vesterlund.

- Jeg anede ikke, at jeg havde en så stor og speciel douglas. Men det fandt jeg ud af ved den første gennemgang. Det blev også startskuddet til det, man nok kan kalde en årelang passion for douglasgranen og dens historie, siger Eric Vesterlund.

En solid kæmpe

Han viser vej langs en sti, som er skiltet som skygestien. Der er nemlig altid skygge og samme temperatur ned igennem stien, lader skovejeren forstå.

For enden dukker en sand kæmpe op.

- Se, der er den. 3,32 meter i omkreds. Den skiller sig virkelig ud, siger Eric Vesterlund og sender blikket til toppen af træet.

Træet tårner sig op som en gigant, der efterlader de omkringstående rødgraner som statister.

- Ingen ved helt hvor gammel træet er. Men de bedste bud lyder på 60 til 100 år – nok nærmere op imod de 100 år, siger han.

Toppen har været knækket

Træet er 26 meter højt og dermed langt fra Danmarks højeste douglas, som står ved Silkeborg. Den moderate højde skyldes ifølge skovejeren, at toppen knækkede i 1980'erne under et kraftigt isslag om vinteren.

Eric Vesterlund bøjer sig ned og fanger en kogle. Han nærstuderer den og peger på frøene.

- Se, de hjerteformede frø på koglerne er helt karakteristiske for douglas-arten. Træerne er også

Eric Vesterlunds douglasgran er en sand kæmpe med en omkreds på 3,32 meter i brysthøjde.

De hjerteformede frø er karakteristiske for douglas.

- ⇒ enormt stormstabile. Det skyldes, at træerne danner en såkaldt hjerterod. Her i skoven har de alle klaret stormen i 1999, fremhæver han.

Skal aldrig skoves

Den store douglas i Eric Vesterlunds skov er blevet optaget i træregistret, som ajourføres af Dansk Dendrologisk Forening.

Eric Vesterlund gør det klart, at douglasgranen aldrig skal skoves.

- Det vil være synd og skam. Der skal ikke være nogen tvivl om, at jeg er stolt af min store douglasgran. Det var også douglasgranen, som gav mig anledning til at skrive et hæfte om træartens oprindelse med mere, siger han.

Toppen på douglastræet har været knækket, og det er derfor 'kun' omkring 26 meter højt.

Eric Vesterlund nyder sin skov. Skoven bliver det sidste, han skiller sig af med i pensionisttilværelsen, forsikrer han.

Skovejer: Det sidste jeg sælger er min skov

Skovejer Eric Vesterlund købte en lille skov for femten år siden. Interessen for skoven er steget igennem årene. I dag er han pensionist og meget passioneret ejer. Skoven bliver det sidste, han skiller sig af med.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Det er ligesom med frimærker. Når du først kommer i gang, risikerer du at blive fuldstændig besat af det.

Sådan forklarer Eric Vesterlund sin mangeårige passion for den skov, han købte for omkring 15 år siden.

- Det er svært at sætte ord på. Men jeg holder virkelig meget af skoven. Interessen er blevet stærkere og stærkere i tiden efter, at jeg selv blev skovejer. I dag kan jeg slet ikke forestille mig en tilværelse uden at være skovejer, fortæller han.

Han viser ind i skoven ad en lille fri-seret vej. Skoven er på 4,5 hektar og er en parcel i Styding Skov ved Haderslev i Sydjylland.

Den består af blandet nål og løv, hvor

bøg, eg, rødgran og douglas, er dominerende arter.

Afslapning og herlighedsværdi

Eric Vesterlund har altid interesseret sig for natur, og han er også selv jæger.

- Skoven og naturen har jeg bevæget mig i siden min barndom. Da jeg var fem år gammel, så jeg et rådyr for første gang i mit liv. Det var altså kærlighed ved første blik - og har været det lige siden, fortæller han og smiler.

Faktisk var det lidt af et tilfælde, at han overhovedet blev skovejer.

- Det blev jeg en søndag formiddag for femten år siden. Jeg havde mine børnebørn på besøg. I morgenavisen var der en lillebitte notits om, at en skov var til salg. Jeg ringede straks og købte med det samme. Ubesat, fortæller Eric Vesterlund.

Skoven består af blandet løv og nål. Bøgebevoksningen er sået med hollandske frø, som den tidligere skovfoged Ravn importerede.

- Jeg var ikke et sekund i tvivl om, at jeg ville købe skoven. Jeg kendte området lidt, og det var tilstrækkeligt for mig, uddyber han.

I dag passer han skoven, som var det hans egen baghave. Fuglelivet bliver hjulpet på vej med utallige mejsekasser.

Han har vildtkameraer i skoven og følger med i dyrelivet.

- Fuglekasserne har jeg god succes med. Der er blandt andet halemejsler, blåmejsler og sortmejsler i mine kasser. Den ene kasse sidder lige ved siden af en af mine stiger. Så i år under bukkejagten fulgte jeg med i mejsernes travle tilværelse. Sådant en naturoplevelse værdsætter jeg utroligt højt, siger han.

Skovdriften skal balancere

Eric Vesterlund gør det klart, at han ikke har noget ønske om at tjene store penge på sin skovdrift.

- Jeg har fuld forståelse for skovejere, der dyrker og høster af skoven for at optimere indtjeningen mest muligt. Men jeg er pensionist og har skoven primært på grund af herlighedsværdi og jagtinteresse. Jeg skover lidt, men det hele bliver geninvesteret i skoven, fortæller Eric Vesterlund.

Skovfoged fra Skovdyrkerne Syd, Jens Venø, er skovfoged hos Eric Vesterlund.

- Jens kommer her cirka en gang om

året, og vi får en god snak om, hvad der skal udføres. Senest besluttede vi at skove douglas, bøg og eg. Det var i alt omkring 30 træer, vi skovede. Jeg gjorde det klart, at vi skulle skove så meget, at der var penge til at få forbedret skovens stier og veje, siger han.

Skal sælges som det sidste

Eric Vesterlund er i dag 76 år og har haft skoven i cirka femten år. Han købte den i midten af 00'erne, da han drev sit eget skiltefirma med omkring femten ansatte.

- Jeg har altid arbejdet meget. I 1980 startede jeg virksomheden Skandinavisk Speed-Sign A/S. Firmaet solgte jeg i 2011. Derefter tog jeg hul på pensionisttilværelsen, hvor jeg passer min skov, spiller golf og meget andet. Skoven og naturen optager en stor del af min tilværelse, siger Eric Vesterlund.

Han går ture i skoven mindst en gang ugentligt. Derudover kommer jagten efter råvildt.

- Min kone siger altid, at jeg skal sælge skoven som det sidste, for det er den, jeg er mest glad for. Det har hun helt ret i, siger Eric Vesterlund.

Eric Vesterlund har to børn. Hvorvidt de vil overtage skoven, er der ikke taget stilling til.

- Det må de finde ud af den dag, jeg ikke er her længere, siger Eric Vesterlund.

Eric Vesterlund har skrevet et hæfte om douglasartens historie med mere.

En munter historie om douglas

Eric Vesterlund brænder så meget for douglasgranen og historien bag træarten, at han har skrevet et hæfte om træet, dets udbredelse og historie med mere.

- Det er et lille projekt, som blev større end først forventet. Ideen fik jeg fordi, jeg læste en artikel her i Skovdyrkeren om det danske træregister, som registrerer bemærkelsesværdige træer, fortæller han.

- I mit hæfte har jeg overladt fortællingen til douglasgranen, som selv beretter sin historie, biologi, opvækst med mere. Samtidig har douglasgranen fået frie tøjler til at fortælle om sin tilværelse i Styding skov, samt andre små og store udfordringer, den kan blive udsat for, forklarer han.

Eric Vesterlund er også blevet inspireret af bogen "Træernes hemmelige liv", skrevet af den tyske skovfoged Peter Wohlleben. Mit hæfte indeholder også faktisk stof om træer og skove i Danmark og verden – og et afsnit om filosofi.

Forstkandidat Hans Erik Lund fra Dansk Træregister har læst faglig korrektur på hæftet.

Hæftet kan købes ved henvendelse til Eric Vesterlund på telefon 2124 3801 eller mail: gracia@msoutlook.dk.

Prisen er 90 kroner plus 60 kroner i forsendelse.